

INHOUD

Voorwoord – Wim van de Donk, voormalig commissaris van de Koning in Noord-Brabant	9
#ALLEENSAMEN – Daan Roovers, Denker des Vaderlands	11

Deel I: Voor de eerste coronagolf

1 Mijn achterland wordt het epicentrum van een crisis – 2 december 1964 – 27 februari 2020	17
2 Storm voor de stilte – Brabant viert carnaval	27

Deel II: Tijdens de eerste coronagolf

3 Het zal zo'n vaart niet lopen – Eind februari 2020	37
4 Corona beheerst ineens alle verhalen – Eerste week maart 2020	49
5 'Binnen 24 uur verlies ik mijn beide ouders' – Het verhaal van Jannie Opheij	65
6 Mensen worden getallen – Half maart 2020	73
7 'Met drie generaties onder één dak leer je wat samenleven is' – Het verhaal van de familie Van den Elzen	87
8 Nieuwe regels, nieuwe rituelen – Half maart 2020	99
9 'Wie is de volgende? spookt door mijn hoofd' – Het verhaal van zuster Agnes	117
10 Elkaar ontwijken als de pest – Eind maart 2020	125

11	‘Wij moeten een onmogelijke keuze maken’ – Het verhaal van de zussen Femke van der Heijden en Baukje de Groot	141
12	Collectieve kwetsbaarheid – Begin april 2020	149
13	‘Ik zorg voor pa in onze feestschuur’ – Het verhaal van Réne Vervoort en zijn ouders	165
14	Stille ramp – Begin april 2020	175
15	‘Ik zou opnieuw in het coronaherstellhotel gaan werken’ – Het verhaal van zorgmedewerker Daniëlle Beekman	193
16	Voorzichtigheid boven spijt – Eind april 2020	201
17	‘Wij worden een sterke generatie door de crisis’ – Het verhaal van de jonge ondernemers Thijs Swinkels en Johan Dortmans	217
18	Terug naar normaal? – Mei 2020	231

Deel III: Na de eerste coronagolf

19	Hoe samen normaal verder – Na de eerste coronagolf	241
20	De ‘kracht van samen’ in kleine acties – Van applaus voor de zorghelden tot Heel Veghel Bakt	265

	Dankwoord Hella van der Wijst	277
--	-------------------------------	-----

	Wie is wie – Hoofdpersonen in De kracht van samen in citaten	279
--	---	-----

#ALLEENSAMEN

Ineens staat alles stil. Op 12 maart om half een 's middags gaat mijn telefoon. Het diner in Rotterdam, waar ik zou spreken, wordt afgelast. Ik hang mijn jurk weer in de kast, schakel de printer uit en besluit de rest van de dag maar als een welkome vrije dag te beschouwen. Net als de dag erna trouwens.

Sinds die dag leven wij allen in een nieuwe werkelijkheid, waarin tal van nieuwe vragen opdoemen. Wat zijn vitale beroepen? Hoeveel mag een mensenleven kosten? Hoeveel wetenschap kan de politiek verdragen? Wat is normaal? En: wat betekent 'samen' nog? Samen met wie?

Pannetje soep

Alleen de meest primaire relaties blijven in die periode ongeschonden. Meer dan ooit realiseer ik me het vitale belang van een huishouden: relaties waaraan de overheid geen beperkingen oplegt. Voor alle andere verhoudingen, vriendschappen, familiebanden en burens geldt: afstand houden.

Met mijn man en mijn twee zoons (10 en 12) proberen we onze honderd vierkante meter met kantoor in wisseldiensten

zo goed mogelijk te verdelen. Gezien de leeftijd van mijn kinderen overbodig te zeggen dat zij onze plotselinge huiselijkheid niet enkel positief ervaren. We zijn naar hun smaak ineens iets te veel samen.

Mijn oude vader van 88 zit ondertussen alleen in zijn huis in Veghel, de plek die op de kaart van het RIVM vanaf het begin dieprood kleurt vanwege de besmettingen. De laatste keer dat ik hem voor de quarantaine zag, was een paar weken daarvoor, tijdens carnaval, toen we nog samen naar het café gingen. Hij is nuchter en houdt dapper stand. Twee maanden lang gaan we er niet heen. We bellen. En inderdaad, met regelmaat staat er een pannetje soep voor de deur, of een aspergeschotel, of een paasbrood. Het dorp doet waar het dorp goed in is ...

Strategie van samen

Ik behoor tot die paar bevoorrechte mensen die nog af en toe ergens heen mogen, ik heb een perskaart en kennelijk heb ik als Denker des Vaderlands een vitaal beroep. Ik schuif aan bij de burgemeester van Amsterdam en mag in Den Haag meedenken over de communicatiestrategie van het crisisteam, een vak apart (en niet het mijne).

Eén pijler van deze strategie is benadrukken dat de aanpak van het coronavirus iets gezamenlijks is. ‘Alleen samen krijgen we corona onder controle. We doen het samen.’ Samengevat in de hashtag #alleensamen. De beklemtoning van ‘samen’ als strategie: het woord lag en ligt premier Rutte op de lippen bestorven.

Net als Hella ervar ik in deze periode heel sterk dat ik in twee werelden leef: die van Noordoost-Brabant, en die van mijn huidige woonplaats Amsterdam. Ongevraagd kwam onze geboortegrond volop in de schijnwerpers, terwijl we er tegelijkertijd wekenlang niet naar toe konden. We keken met angst en beven allemaal mee hoe de eerste haard in Nederland zich ontwikkelde. Journalisten deden verslag van de sterfte-

cijfers, de ic-capaciteit en de noodbedden. Maar er is zoveel meer te vertellen.

Ik ben blij dat Hella van der Wijst de verhalen en de belevingen uit die periode uit eerste hand heeft opgetekend. Ik ken Hella niet alleen als journalist, maar vooral als een rasechte verhalenverteller en -vertolker. Zij noteerde de ervaringen van talloze mensen, gewone mensen die ineens in het nieuws waren, in deze kroniek van Noordoost-Brabant tijdens de eerste coronagolf. Mooie, verdrietige en ook hoopgevende verhalen, die de moeite waard zijn om blijvend herinnerd te worden.

Daan Roovers, Denker des Vaderlands

Geboren en getogen in Veghel, epicentrum van de coronacrisis

3

HET ZAL ZO'N VAART NIET LOPEN

Eind februari 2020

Plagen zijn een zaak van iedereen, maar het is moeilijk om in plagen te geloven op het moment dat ze je overvallen. Ze zijn als boze dromen waar wel weer een einde aan komt.

De pest – Albert Camus

Tijdens carnaval is het coronavirus nog ver weg: in China, Zuid-Korea, Italië en Iran. Ziekenhuizen testen al wel patiënten met een onbegrepen longontsteking. Een vrouw uit Diemen, die in Italië is geweest, krijgt klachten die wijzen op het coronavirus.

Op 27 februari 2020 wordt een 56-jarige man uit Loon op Zand als eerste Nederlander positief getest op het coronavirus.

De man is kortgeleden in Lombardije in Italië geweest, meldt minister Bruno Bruins voor Medische Zorg in een van de live-uitzendingen 'Het coronavirus: feiten en fabels' van de NOS. Later zal blijken dat op 6 maart de eerste coronadode in Nederland is gevallen.

Om verdere verspreiding te voorkomen start de GGD direct met een zogenaamd contactonderzoek. Het protocol van het RIVM gaat uit van isolatie, contactonderzoek en monitoring van de patiënt. Mensen die met hem of haar in contact zijn geweest, moeten twee keer per dag controleren of ze verhoging hebben. Hun temperatuur en eventuele klachten moeten ze melden aan de GGD. Bekend is dat het coronavirus zich kan verspreiden via minuscule druppels, bijvoorbeeld via hoesten. Koorts en luchtwegklachten zijn voor zover op dat moment bekend symptomen van de ziekte.

Erom lachen

‘Durf je ons nog wel een hand te geven?’ vragen vrienden uit Loon op Zand Jos Swanenberg dan nog met een glimlach. Het is zoals Camus beschrijft moeilijk te geloven in plagen op het moment dat ze je overvallen. Dat geldt voor een hoogleraar als Jos Swanenberg, voor een schooldirecteur als Clemens Geenen, voor iedereen.

In het huis van Geenen worden die avond nog grappen gemaakt. Het gezin ligt net in bed als zijn zoon in de familie-app bericht dat de besmette man uit Loon op Zand ook carnaval heeft gevierd in Tilburg. Zijn dochter reageert met: ‘Oh, God, mama.’ Want Clemens’ vrouw heeft ook in Tilburg carnaval gevierd. Waarop hij grapt: ‘Mag ik vannacht bij een van jullie in bed slapen?’ ‘Van alle kanten volgen smileys. We lachen er met z’n allen om.’

De dagen daarna zijn Loon op Zand en Tilburg steeds in het nieuws. Op de voet gevolgd door gemeenten in de buurt, zoals Boekel, Uden en de fusiegemeente Meierijstad. Het coronavirus is in Brabant en lijkt niet meer te stoppen. Landelijk verwijderen verzekeraars de dekking voor een pandemie uit hun pakket.

Niet lang daarna wordt aan de telemetrie in het Udense ziekenhuis Bernhoven iemand verdacht van besmetting. De patiënt

wordt geïsoleerd. Dat gebeurt vaker in een ziekenhuis. Van alarm is nog geen sprake. Vermoedelijk liggen op de gewone verpleegafdelingen al patiënten met het coronavirus voordat de eerste verdachte patiënt binnenkomt op de ic-afdeling waar verpleegkundige Nathalie van Zutphen werkt. Maar omdat de intensive care een eigen wereld binnen het ziekenhuis is, komt ze daar nauwelijks. Langzaam rolt de drukte van het beddenhuis door naar de ic. De verpleegkundigen die daar werken, zijn wel wat gewend. Ze geven aan het prima aan te kunnen.

Er zijn zeven ic-bedden beschikbaar. Toch worden veel patiënten direct doorgeplaatst naar andere ziekenhuizen. ‘Als we aangeven dit niet te begrijpen, krijgen we voortdurend te horen: Jullie krijgen je portie nog wel. Waarop wij nog tegen elkaar zeggen: eerst zien, dan geloven.’

Ook als er extra zalen worden ingericht als intensive care, geloven Van Zutphen en veel van haar collega's nog niet dat die ooit vol komen te liggen. ‘Het is zo raar dat je wordt tegengehouden in wat je het liefst doet: werken om de ander te helpen. Maar het was de stilte voor de storm. Pas als de voorspelling dat we onze portie nog krijgen uitkomt, begrijpen we de genomen beslissingen echt. Zonder doorplaatsingen had het hier binnen twee dagen helemaal vol gelegen.’

Zorgmanager Helma Huijsmans geniet nog van haar wintersportvakantie in Oostenrijk als in de Brabantse verpleeg- en verzorgingshuizen de eerste hygiënemaatregelen worden ingevoerd. Die gelden voor bewoners, medewerkers en bezoekers. Helma vraagt zich af waar dit naartoe gaat. ‘Maar ik denk ook: dit varkentje wassen we wel even in Nederland. Zo ver als

in China zal het bij ons niet komen, dacht ik. Zij hadden ook SARS, wij niet ... Helaas is dat een verkeerde inschatting.’

Burgemeester in oorlogstijd

In de eerste week van maart komen de eerste besmettingen in Oost-Brabant in beeld. De regionale en landelijke media springen er bovenop. Was het tot dan toe vooral uitdagend om burgemeester te zijn van de fusiegemeente Meierijstad, vanaf dat moment is burgemeester Kees van Rooij ‘burgemeester in oorlogstijd’. Maar met een grillige, onbekende én onzichtbare vijand. Op maandagmorgen 2 maart heeft de burgemeester het eerste crisisoverleg op het gemeentehuis. ‘We grappen nog over de timing.’ Maanden geleden is er precies op deze dag een crisisoverleg gepland, maar dan als oefening. Met als doel om te kijken of de gemeente klaar is voor een calamiteit en of er nog vacatures zijn. De ironie van het lot is dat ze nu zonder oefening écht aan de slag moeten in een echte crisis waarvan ze de omvang en gevolgen nog niet kennen. De gemeentesecretaris is er niet bij omdat ze is opgeroepen voor het regionale operationele overleg in verband met het coronavirus.

De crisisorganisatie in Noordoost-Brabant wordt opgestart. De voorzitter van de veiligheidsregio is bij dit soort levensbedreigende virussen leidend. ‘Ik zit dan nog op de toer van: ja, dat zal wel, maar over de lokale volksgezondheid gaan wij zelf! Ik daag iedereen uit om na te denken over welke maatregelen en acties wijzelf kunnen en moeten nemen.’

Maar die houding verandert nog diezelfde middag als Van Rooij wordt bijgepraat over de actuele situatie tijdens het burgemeestersoverleg in Eindhoven. Zo worden de burgemeesters alleen geïnformeerd als er positieve monsters worden gevonden in hun gemeente, en niet bij verdachte situaties.

De eerste regionale noodverordening gaat van start. Voor de regio Noordoost-Brabant geldt de GRIP 4-werkwijze⁷. Alle besluiten worden vanaf nu op regionaal niveau genomen. De voorzitter van de veiligheidsregio Noord-Brabant, burgemeester Jack Mikkers van Den Bosch, heeft daarmee vergaande bevoegdheden richting burgers, bedrijven, politie en handhavers. Hij kan het lokale bestuur *overrulen*. Een lokale burgemeester kan niet meer zelf beslissingen nemen over de aanpak van de crisis. ‘Ondanks het feit dat het niet gemakkelijk valt bij de lokale bestuurders, verloopt de invoering ervan redelijk soepel. Omdat wij in het epicentrum liggen van de besmetting, is er begrip voor de noodverordening.’

De Brabantse burgemeesters krijgen deze schrikbarende cijfers gepresenteerd over wat er misschien komen gaat: de incubatietijd van het virus is vijf tot zes dagen, 80 procent van de bevolking krijgt milde verschijnselen, 13,8 procent wordt ernstig ziek en 2 procent sterft.

Omdat dit coronavirus valt onder de zogenaamde zeer besmettelijke A1-ziektes⁸, neemt de minister voor Medische Zorg voortaan de besluiten en hebben de voorzitters van de 25 veiligheidsregio's een directe uitvoerende rol. Dit heeft burgemeester Van Rooij in zijn loopbaan nog nooit meegemaakt. ‘Het voelt vreemd dat je je zelfstandigheid moet inleveren voor het groter belang, maar het is wel logisch. Dit is een crisissituatie. Wel houd ik als burgemeester een rol richting de slachtoffers. Door

⁷ Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure 4 staat voor situaties waarbij een crisis gemeenteverstijgend is. De voorzitter van de veiligheidsregio is leidend in de besluitvorming.

⁸ De Wet publieke gezondheid geeft de minister voor Medische Zorg alle bevoegdheden ter bestrijding van zeer bedreigende (A1)-ziektes.

er voor hen te zijn, en voor de samenleving betekenis te geven aan wat er gebeurt.’

Skidal afgesloten

Op 6 maart gaat uitvaartondernemer Ton Claassen op skivakantie. Met slechts enkele besmettingen in Europa en in Nederland durft hij dat wel aan. Binnen het familiebedrijf, Claassen Uitvaartzorg, wordt wel het scenario ‘wat als ...’ besproken. Er zijn vooral veel vragen over hoe ernstig dit virus is. Hoeveel erger is het dan een stevige influenza? ‘En als we hier gaan pieken, hoe bescherm ik dan mijn medewerkers als er iemand is overleden?’ Er worden direct extra mondkapjes, beschermende kleding, brillen en desinfectiemiddelen besteld. Het meeste is er dan nog voldoende. Desinfectiemiddelen blijken al moeilijker leverbaar.

In de vier uitvaartcentra en twee rouwkamers van het familiebedrijf worden de beschermingsartikelen klaargelegd voor het geval dat. Opletten, handen wassen en handen desinfecteren wordt het devies. Aan het protocol wordt een extra vraag voor de zorginstelling of nabestaanden toegevoegd: ‘waaraan iemand is overleden en of het om covid-19 gaat’. Zodat ook het postmortaal team dat de overledene verzorgt, weet of het zich extra moet beschermen. ‘Verder zijn er voor ons als uitvaartverzorger nog geen belangrijke items. Tenminste, dat denken we ...’

Dit kan weleens helemaal verkeerd gaan, denkt ouderenadviseur Esther de Bie als de coronacrisis Brabant overvalt. Ook zij is dan op skivakantie. Alle geplande ontmoetingen na haar vakantie zegt ze alvast af. In het reisgezelschap ontstaat twijfel over blijven of teruggaan naar Nederland. Die donderdag zegt de eigenaresse van het appartementencomplex waar ze verblijven dat het nog wel meevalt. Er is een besmetting in een après-skibar en alle kroegen gaan dicht. Een dag later volgt het

bericht dat nog dezelfde ochtend het skidal helemaal wordt afgesloten.

‘Jullie moeten binnen vijftien minuten in de auto zitten, anders moet je hier twee weken in quarantaine.’ De eigenaresse van het appartement waar Esther de Bie logeert, staat voor de deur. ‘Dat klinkt zo raar. Maar de ernst dringt snel tot ons door. Razendsnel pakken we onze spullen en vertrekken als een dief in de nacht. Net op tijd voordat het dal dichtgaat voor de buitenwereld.’

Het aantal besmettingen neemt toe. Op 6 maart valt in Nederland de eerste officiële coronadode, een man (86) uit de Hoeksche Waard. Hij is niet op vakantie geweest in een besmettingsgebied en heeft voor zover bekend geen contact gehad met iemand die daar wel is geweest. Veel van de 128 mensen met covid-19 zijn wél in het buitenland besmet geraakt of zijn contacten van bevestigde patiënten. Het merendeel komt uit Noord-Brabant. Vanaf nu gelden daar speciale maatregelen. Het RIVM adviseert Brabanders: blijf bij verkoudheid, hoesten of koorts thuis. Met een aangepast advies voor mensen die werken in de zorg.⁹

Mogelijke uitbraak De Watersteeg

Om onrust onder medewerkers te voorkomen, besluit het crisisteam van BrabantZorg dat teammanagers voortaan bereikbaarheidsdiensten gaan draaien. Zo is er altijd iemand bereikbaar voor vragen. ‘We willen paniek voorkomen.’

Een dag later is er binnen verpleeghuis De Watersteeg in Veghel mogelijk een uitbraak. Er gaat getest worden. De verwachting en de hoop is dat het om een gewone griep gaat of om het

⁹ Bron: rivm.nl.

meest voorkomende verkoudheidsvirus, een RS-virus. Een zogenaamd ‘uitbraakteam’ wordt ingesteld.

Een onzeker gevoel bekruipt teammanager Zorg en Welzijn Helma Huijsmans. Ze herkent dat gevoel van een eerdere crisis. In 1995 was Huijsmans afdelingshoofd in een verzorgingshuis in het Land van Maas en Waal. Toen een watersnoodramp het gebied bedreigde, moest ze met 117 bewoners vluchten voor het hoge water. Maar net als toen zorgt de adrenaline ervoor dat ze voordat de angst kan toeslaan, eerst gaat handelen. ‘We moeten het virus buiten de deur houden en het normale leven voor bewoners zo lang mogelijk door laten gaan.’

Weer een dag later is het advies van het RIVM voor zorgmedewerkers – amper twee dagen oud – alweer aangepast. Om thuis te blijven moet er sprake zijn van verkoudheid én luchtwegklachten én koorts. ‘Dit advies geeft de duidelijkheid voor medewerkers en management die nodig is.’

Een bewoner in het Veghelse woonzorgcentrum blijkt inderdaad besmet met het coronavirus. Het is een hoogbejaarde vrouw. Zij is niet wezen skiën in Noord-Italië en is niet in China op vakantie geweest. Medewerkers, bewoners en familie worden geïnformeerd. ‘Net als wij vraagt de familie zich af hoe dit kan. We zoeken uit wie van het personeel met deze mevrouw heeft gewerkt.’ Eventuele klachten onder het personeel moeten worden doorgegeven, ook aan de GGD.

Sociale onthouding

Terug in Nederland schiet Esther de Bie direct in de actiestand, waar ze voorlopig niet meer uit komt. ‘Vanaf dat moment voelt het alsof ik continu “aan” sta. Voortdurend ben ik op zoek naar wat we wél kunnen doen voor onze kwetsbare ouderen in plaats van stil te staan bij wat er niet meer kan.’ Esther vindt

het opvallend en mooi hoeveel vrijwilligers haar direct benaderen met de vraag wat ze kunnen doen. 'Vanaf het begin zetten we samen de schouders eronder.'

Daardoor komt er al snel veel van de grond in Meierijstad. Zo start Stichting Met je hart Veghel met een telefooncirkel. Fysiek contact met kwetsbare ouderen wordt afgeraden, ook voor familie. De telefoon wordt van levensbelang. De meest eenzame ouderen in Veghel worden verdeeld onder de vrijwilligers van de stichting. Die bellen wekelijks om te vragen hoe het gaat en of ze iets nodig hebben.

Sociale onthouding wordt een begrip en leidraad nadat de drie Brabantse veiligheidsregio's er als eerste op 10 maart toe oproepen. De provincie gaat niet op slot, maar alle Brabanders wordt gevraagd zeven dagen van sociale onthouding in acht te nemen om verdere verspreiding van het coronavirus te voorkomen. Beperk onnodige sociale contacten, ga niet naar school, mijd plekken waar veel mensen bij elkaar zijn en werk zoveel mogelijk thuis. Op sociale media wordt #blijfthuis een populaire hashtag.

Hoogleraar Jos Swanenberg is dagelijkse gebruiker van sociale media als Twitter, Instagram en Facebook. De vele trieste berichten over wat zich afspeelt, vallen hem op. Maar het raakt hem ook hoe de schuldvraag al snel bij Brabant wordt gelegd. 'Want zij hebben immers volop carnaval gevierd en zo het virus verspreid! Geholpen door losse zeden en frivool gedrag dat bij carnaval hoort. "Carnaval zou verboden moeten worden", zo wordt geroepen.' Waarop Jos via dezelfde kanalen reageert met de opmerking dat in het centrum van Amsterdam dagelijks net zoveel of nog meer mensen dicht op elkaar door de straten lopen.

RIVM-directeur Jaap van Dissel zegt niet te weten hoe mensen zouden hebben gereageerd als het carnaval was stopgezet. Maar ‘carnaval is wel *the perfect storm* gebleken’, zal arts-microbioloog Kluytmans van het Amphia Ziekenhuis in Breda later zeggen. ‘We zagen pieken van mensen die op dezelfde plek zijn geweest in Loon op Zand, Prinsenbeek en Uden.’

Eerste dode in Meierijstad

Meierijstad betreurt op 7 maart haar eerste coronadode. Het is de tweede of derde Nederlander die overlijdt aan dit virus. Burgemeester Kees van Rooij condoleert de familie en bespreekt wat er publicitair op hen af kan komen en of ze dat willen. Zij wensen terughoudendheid. ‘Dat is wat wij als gemeente ook willen. Laat de getroffen families rouwen en hou de pers zoveel mogelijk op afstand.’

Ondanks de druk die er soms op hem wordt uitgeoefend om wel naar buiten te treden, blijft de burgemeester dit principe trouw. Zijn afweging is steeds: worden de getroffen op de gemeenschap daarmee geholpen? Als het antwoord twee keer ‘nee’ is, gaat hij niet in op verzoeken van de regionale en landelijke media.

Toch komen de getroffen dorpen Boekel, Uden en ook Erp al snel volop in het nieuws als hier de eerste doden vallen. Mensen worden op straat geïnterviewd en huisartsen en zorgmedewerkers geven hun mening. ‘Ik doe dat bewust niet. Ik zoek liever achter de schermen de mensen in de zorg en de pastoors op en steek mensen telefonisch een hart onder de riem.’

Normaal gesproken is dit een belangrijke week op het Fioretti College, de middelbare school waar Clemens Geenen directeur is. Leerlingen uit groep 8 en hun ouders komen naar school om zich aan te melden. Het is de bedoeling dat ze zich welkom voelen. Maar nu hangt de school vol bordjes met de tekst: ‘Welkom,

maar vanwege het coronavirus schudden wij uit voorzorg geen hand.' 'Praktisch & Persoonlijk' is de slogan van het Fioretti College. 'Maar erg welkom voelt het natuurlijk niet voor de potentiële leerlingen, en voor ons voelt het heel onnatuurlijk. Gelukkig is er veel begrip bij de ouders.' Vanaf die week draait er in de aula continu een instructiefilm over hoe je je handen dient te wassen. De facilitaire dienst zorgt dat de zeepdispensers en rekjes met papieren handdoekjes tijdig worden bijgevuld. Op de website van de school wordt het allereerste coronabericht geplaatst.

Coronavirus

Het zal u niet zijn ontgaan dat het coronavirus inmiddels ook in Nederland is geconstateerd. We houden de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten door middel van onze contacten met de lokale GGD. We volgen de richtlijnen van het RIVM. Daarnaast vragen we onze leerlingen, personeelsleden en gasten om de volgende voorzorgsmaatregelen in acht te nemen:

- Was je handen regelmatig
- Hoest en nies in de binnenkant van je elleboog
- Gebruik papieren zakdoekjes

Een enkele leerling die hoest wordt preventief naar huis gestuurd. 'Ouders vinden dit vaak wat overdreven. Maar wij houden ons er toch maar aan en leggen ouders uit dat dit nu even de regels zijn.' Een aantal collega's blijft thuis vanwege gezondheidsredenen. Maar behalve iets meer lesuitval is het toch nog een normale week.